

УДК 012-051(=161.2)Бод(091)(092)

Микола Сенченко,

директор Книжкової палати України, професор,

e-mail: director@ukrbook.net

"Книга має свою долю": до 150-річчя від дня народження українського бібліографа Богдана Боднарського

Вислів "книга має свою долю" то що відповідає долі Книжкової палати України (КПУ), яка була створена 105 років тому в Києві, розвивалася в Харкові та продовжує працювати у столиці в умовах тотального недофінансування. Установа, неначе живий літопис, увібрала всю історію катастроф ХХ і ХХІ століть, вистояла в запеклій боротьбі з чиновниками і функціонує, удосконалюючи діяльність.

Книжкова палата України — витвір української інтелігенції — є лоцманом в океані медіа, центром державної бібліографії та централізованої каталогізації. Зважаючи на понад столітню історію установи, її важливу місію, традиції, маємо знати й пам'ятати славетні імена наших співвітчизників, які також плідно працювали на ниві бібліографії та книгознавства.

Одним із видатних українських книгознавців, бібліографознавців, організаторів бібліотечної справи є Богдан Степанович Боднарський. Значення його наукового доробку виходить далеко за межі суто бібліографії та охоплює весь комплекс наук про книгу. Бібліографознавство, бібліотекознавство, книгознавство — у цих галузях Б. Боднарський здобув репутацію висококваліфікованого фахівця, виняткового знавця, відданого працівника, а також талановитого педагога, який виховав не одне покоління бібліотекарів.

Народився Б. Боднарський у Радивиліві (нині Рівненської області) 23 червня 1874 р. Через фінансові проблеми сім'ї за систематичну освіту юнак узявся із запізненням. Лише 1901 р., у віці 27 років, закінчив юридичний факультет Московського університету, згодом навчався в Московському археологічному інституті, який закінчив 1910 р.

Утім, життя так склалося, що найповніше свої здібності Б. Боднарський розкрив не в юриспруденції та археології, а у книгознавчій справі й педагогіці. Надзвичайна працьовитість і наполегливість, творча енергія, аналітичний розум, широка ерудиція допомогли обдарованому українцеві швидко підкорити книгознавчу Москву. Б. Боднарський був одним із фундаторів і

першим директором Російської центральної книжкової палати (1920—1921), директором Російського бібліографічного інституту (1921—1922), керівником бібліографічної спільноти, брав участь у міжнародних бібліографічних з'їздах, здобув високий авторитет серед колег у світі.

Б. Боднарський був пропагандистом Універсальної десятикової класифікації (УДК), яку вивчав безпосередньо у процесі її створення в Міжнародному бібліографічному інституті в Брюсселі під керівництвом його засновника П. Отле. Виступаючи з численними доповідями в різних товариствах, Богдан Степанович ще на початку ХХ ст. переконав колег-учених і бібліотекарів у перспективності цієї міжнародної класифікаційної системи знань. Окрім того, переклав із французької "Скорочені таблиці десятикової класифікації Міжнародного бібліотечного інституту" і взявся видати складені ним методичні посібники для бібліотек.

Б. Боднарський був автором, укладачем, редактором понад 200 бібліографічних, наукових, науково-методичних і науково-популярних видань і статей. Основна праця вченого — укладений за власною оригінальною класифікацією перший у світі поточний покажчик бібліографічних матеріалів "Бібліографія російської бібліографії", що містить огляд видань за 1913—1925 рр. У покажчику також зафіксовано значну кількість літератури українською мовою та україніки¹.

Непересічні педагогічні здібності нашого земляка виявилися в той період, коли він читав лекції з бібліографії та бібліотекознавства на курсах при Московському міському народному університеті імені А. Л. Шанявського та в інших навчальних закладах. У 1921 р. став професором, у 1943 р., захистивши дисертацію, — доктором педагогічних наук. У 1945 р. отримав звання заслуженого діяча науки РРФСР.

Важлива сторінка біографії Б. Боднарського — редагування журналу "Библиографические известия", який видавало Російське бібліографічне товариство при тодішньому Московському

¹ URL: <https://ube.nlu.org.ua/article/Боднарський%20Богдан%20Степанович>.

університеті (1913—1929). До лав Товариства вчений вступив 1909 р., 1910 р. став його секретарем, а 1920 р. — головою.

Окрім цього, редагував "Бюлетень книжних новостей" (1909—1910), "Бюлетень книг і літературних новостей" (1911—1917) та інші видання бібліографічного спрямування.

Науковець не поривав зв'язків із батьківщиною. Був членом "Холмського поступово-демократичного гуртка" в Москві, заснованого у квітні 1917 р. земляками із Західної Волині. Підтримував тісні контакти з Українським науковим інститутом книгознавства, публікував статті у "Бібліологічних вістях". Листувався з Ю. Меженком, Ф. Максименком та іншими україн-

ськими бібліографами, бібліотекознавцем та істориком С. Боровим².

Помер Б. Боднарський 24 листопада 1968 р. на 94-му році життя. Похований у Москві.

Співробітники Книжкової палати України, продовжуючи бібліографічні традиції свого земляка, 1998 р. розробили національний еталон Універсальної десятикової класифікації українською мовою, який відповідає європейській класифікаційній системі. Фахівці КПУ входять до експертної ради Міжнародного консорціуму УДК і вносять доповнення у класифікаційну систему відповідно до нових напрямів української науки.

Надійшла до редакції 5 червня 2024 року

КНИГОЗНАВСТВО. ВИДАВНИЧА СПРАВА

УДК 015:061.1](477):021.84-044.372]"2019/2023"
DOI: 10.36273/2076-9555.2024.6(335).4-8

Тетяна Устіннікова,
завідувачка відділу наукового опрацювання
обов'язкових примірників Книжкової палати України,
e-mail: prim@ukrbook.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3473-9578>

Вплив кризових ситуацій на стан доставляння обов'язкових примірників документів у Книжкову палату України у 2019—2023 роках

У статті проаналізовано динаміку доставляння обов'язкових примірників (ОП) документів у Книжкову палату України в період 2019—2023 рр., що був позначений кризовими явищами, як-от пандемія COVID-19 і повномасштабне вторгнення РФ.

З'ясовано вплив кризових чинників і непереборних обставин обраного хронологічного періоду на специфіку функціонування книговидавничої галузі, доставляння обов'язкових примірників у Книжкову палату України та звітність видавців.

Для визначення динаміки надходження обов'язкових примірників показники доставляння обов'язкових примірників неперіодичних, періодичних і продовжуваних, а також електронних видань розглянуто в порівнянні з попереднім роком.

Проаналізовано аспекти дотримання видавцями вимог вітчизняного законодавства щодо надсилання звітів за формою № 1-В (книги) (квартальна) та № 1-В (ЗМІ) (піврічна) в окреслений період.

Підсумовано, що загальна складна ситуація в Україні позначилася й на видавничій галузі, зокрема відбулися вимушені зміни в підготовці й випуску видань. Водночас із наведених статистичних даних випливає, що на другому році війни, як і на другому році пандемії, кількість ОП, доставлених у Книжкову палату України, зросла.

Ключові слова: Книжкова палата України; обов'язковий примірник; бібліографічна реєстрація; звітність; суб'єкт видавничої справи; суб'єкт діяльності друкованих медіа; пандемія COVID-19; повномасштабне вторгнення РФ

Постановка проблеми. Дослідження стану доставляння обов'язкових примірників (ОП) документів у Книжкову палату України є актуальним завданням, розв'язання якого дасть змогу простежити динаміку розвитку вітчизня-

ного книжкового ринку та з'ясувати аспекти дотримання видавцями вимог чинного законодавства України, зокрема й у кризові періоди, а також оцінити ступінь наповнення Державного архіву друку ОП видань та їх обліку.

² URL: <https://ube.nlu.org.ua/article/Боднарський%20Богдан%20Степанович>.